

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

Bahar/Spring, 2025, 12 (1), 1-20

YEHOVA ŞAHİTLERİ'NİN AFETLER KARŞISINDAKİ TUTUM VE
DAVRANIŞLARI (TÜRKİYE ÖRNEĞİ)
Jehova's Witnesses' Attitite Towards Disasters Behaviors
(The example of Turkey)

Salih Emre KARAYEL

Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı,
emrehey@hotmail.com, ORCID: 0000-0002- 0272-135X.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi / Received:	09.08.2024
Kabul Tarihi / Accepted:	31.12.2024
Yayın Tarihi / Published:	30.06.2025
Cilt / Volume:	12
Sayı / Issue:	1
Sayfa/ Pages:	1-20

Atıf / Cite as: Karayel, Salih Emre. “Yehova Şahitleri’nin Afetler Karşısındaki Tutum ve Davranışları (Türkiye Örneği)” (Jehova's Witnesses' Attitite Towards Disasters Behaviors The example of Turkey) *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty* 12/1 (2025), 1-20. Doi: 10.17859/pauifd.1530789.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, İthenticate intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with İthenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. The Author declared that there is no conflict of interest.

Finansal Destek / Grant Support: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

www.dergipark.gov.tr/pauifd

2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD), 12 (1) 2025: 1-20

YEHOVA ŞAHİTLERİ'NİN AFETLER KARŞISINDAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI (TÜRKİYE ÖRNEĞİ)*

Salih Emre KARAYEL**

Öz

İnsanoğlu tarih boyunca doğal ve insan kaynaklı afetlerin getirmiş olduğu sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Doğadaki kalıcı etkileri göz alındığında yaşanmış olan afetler bireysel olduğu kadar sosyal yaşamın işleyişini sektete uğratmış, siyasal, ekonomik toplumsal boyutta kırılmalara sebep olmuştur. Öyle ki afet ve sonrası ortaya çıkan yıkım ve kaos ortamının birey ve toplum yaşamında derin etkiler bırakması yaşanmış oldukları olayları ve başlarına gelen felaketleri sorgulama ihtiyacını doğurmuştur. Yeryüzündeki bütün din ve inanç sistemlerinin afetlerin yol açtığı yıkımların sebep ve sonuçları hakkında geliştirdiği birtakım söylemleri vardır. Dini referanstan beslenerek oluşturulan bu söylemler afet sonrası dönemlerde yaşanan can ve mal kayıpların sebep olduğu bireysel ve toplumsal travmalarla baş edilebilmesi noktasında birtakım stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu makalenin konusu geleneksel Hristiyanlık anlayışına muhalif tutum ve davranışları sebebiyle akademisyenler tarafından yeni dini hareketler kapsamında değerlendirilen Yehova Şahitleri'nin afetler karşısındaki tutum ve davranışlarının neler olduğunu açıklamaktır. Makalede Yehova Şahitleri'nin afetlerin ortaya çıkışı ve yol açtığı tahribata herhangi bir dini anlam yükleyip yüklemedikleri, afetleri Tanrı'nın bir cezası olarak mı, yoksa insanların kendi elleriyle işledikleri günahların bir neticesi olarak mı? gördükleri, afetler karşısında hangi yöntem ve stratejileri takip ettikleri sorularına cevap aranmaktadır. Her toplum afetlerin yol açabileceği muhtemel zararları en aza indirmek amacıyla birtakım sosyo-politik yaklaşımlar belirledikleri bilinmektedir. Bu yaklaşımları belirlenirken sosyal sistem içerisindeki faaliyet gösteren dini grupların sahip oldukları inanç ve öğretiler kendi taraftarlarına afetlere karşı bakış açısı geliştirme ve afetlerin yol açtığı olumsuz durumları kabullenme noktasında yardımcı olmaktadır. Benzer şekilde afet sonrası süreçte de yaşanan travmanın atlatılması ve toplumsal dayanışma ve yardımlaşma ruhunun ortaya çıkması noktasında da etkili olduğu görülmüştür. Bu süreçte sosyal bilimcilerin de içinde bulunduğu akademik çevre, toplumların içsel ve dışsal dinamiklerini göz önünde bulundurarak afetlerin olası zararlarının azaltılması noktasında çalışmalar yürütmüş ve afet risk yönetimi çalışmalarına katkı sağlamışlardır. Bu çalışmanın amacı ülkemizde faaliyet gösteren bir YDH olan Yehova Şahitleri'nin afetler karşısındaki tutum ve davranışlarını tespit ederek afet risk yönetimi çalışmalarına katkı sağlamaktır. Afetlerin beklenmedik bir şekilde ortaya çıkması sosyal yaşamda ani kırılmalara sebebiyet vermiştir. Afet sonrası süreçte daha belirgin biçimde ortaya çıkan dayanışma ruhu ve bundan ilham alınarak

* Yazar makalede etik kurul izni gerektirecek bir durum bulunmadığını beyan etmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, emrehey@hotmail.com, ORCID: 0000-0002- 0272-135X.

geliştirilen davranış modelleri, toplumsal ilişkilerin analizinde, duygu ve düşüncelerin açığa çıkarılmasında yaygın olarak kullanılan temel kavramlardan birisi olarak kabul edildiği için afetlere yönelik yapılan çalışmalar toplumlardaki farklı sosyal ve dini gruplarını tanıma noktasında araştırmacılara önemli malzemeler sunmaktadır. Çalışmada Yehova Şahitleri'nin afetler karşısında koordineli bir şekilde çalıştığı, afetlerden kaynaklanan mağduriyetlerin giderilmesi konusunda hızlı hareket ettiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca hareketin Covid-19 pandemi sürecinde kurallara uyması ve ülkemizde yaşanan ve literatüre asrın felaketi olarak da geçen 6 Şubat 2023 tarihindeki deprem karşısındaki tutum ve davranışları bu hareketin toplumsal ilişkilerinin analizi noktasında önemli veriler sunmuştur. Çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle Yehova Şahitleri'nin afet sonrası süreçte bozulan toplumsal birlik ve beraberliğin tekrardan tesis edilmesinde etkin rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yehova Şahitleri, Afet, Yeni Dini Hareketler, Deprem, Salgı

Jehova's Witnesses' Attitite Towards Disasters Behaviors (The example of Turkey)

Abstract

Throughout history, human beings have had to struggle with the problems brought about by natural and man-made disasters. Considering their permanent effects in nature, disasters have disrupted the functioning of social life as well as individual, and caused political, economic and social fractures. So much so that the destruction and chaos environment that emerged after the disaster and its aftermath left deep effects on individual and community life, which led to the need to question the events they experienced and the disasters that happened to them. All religions and belief systems in the world have some discourses about the causes and consequences of the destruction caused by disasters. These discourses, which are based on religious references, help to develop some strategies to cope with the individual and social traumas caused by the loss of life and property in post-disaster periods. The subject of this article is to explain the attitudes and behaviors of Jehovah's Witnesses, which are considered by academics within the scope of new religious movements due to their attitudes and behaviors opposing the traditional understanding of Christianity, in the face of disasters. The article seeks to answer the questions of whether Jehovah's Witnesses attribute any religious meaning to the emergence of disasters and the destruction they cause, whether they see disasters as a punishment from God or as a consequence of the sins committed by people's own hands, and what methods and strategies they follow in the face of disasters. It is known that every society determines some socio-political approaches in order to minimize the possible damages that disasters may cause. While determining these approaches, the beliefs and teachings of religious groups operating in the social system help their followers to develop a perspective against disasters and to accept the negative situations caused by disasters. Similarly, it has been observed that it is also effective in overcoming the trauma experienced in the post-disaster process and in the emergence of the spirit of social solidarity and solidarity. In this process, the academic environment, including social scientists, has carried out studies to reduce the possible damages of disasters by taking into account the internal and external dynamics of societies and contributed to disaster

risk management studies. The aim of this study is to contribute to disaster risk management studies by determining the attitudes and behaviors of Jehovah's Witnesses, which is a YDH operating in our country, towards disasters. The unexpected occurrence of disasters has caused sudden fractures in social life. Since the spirit of solidarity that emerges more prominently in the post-disaster process and the behavioral models inspired by it are accepted as one of the basic concepts widely used in the analysis of social relations and in revealing feelings and thoughts, studies on disasters provide important materials to researchers at the point of getting to know different social and religious groups in societies. In the study, it was concluded that Jehovah's Witnesses work in a coordinated manner in the face of disasters and act quickly in eliminating the victimization caused by disasters. In addition, the movement's compliance with the rules during the Covid-19 pandemic process and its attitudes and behaviors in the face of the earthquake on February 6, 2023, which took place in our country and entered the literature as the disaster of the century, provided important data at the point of analyzing the social relations of this movement. Based on the findings of the study, it was concluded that Jehovah's Witnesses played an active role in re-establishing the social unity and solidarity that was disrupted in the post-disaster process deeply.

Keywords: Jehovah's Witnesses, Disaster, New Religious Movements, Earthquake, Pandemic

Structured Abstract

The concept of disaster, which has attracted considerable attention in the field of social sciences in recent years, is used to express the events that disrupt the routine life of people and the natural flow of life, causing physical, economic and social losses. Disaster phenomenon has turned into a social reality that has made its presence felt significantly since the 20th century. In the age we live in, disasters affect not only the specific geography where they occur but also the whole world in economic, political and cultural terms due to the destruction and consequences they cause. In this respect, it is necessary to consider disasters not only as natural events that cause loss of life and property, but also as a social reality that expands the routine behavior patterns in our social life and the boundaries and definitions of our ways of thinking that exist in our collective consciousness. Throughout history, people have made different interpretations about what causes disasters, and the ideas about the meaning of disasters have changed over time. The most important reason underlying this change is thought to be related to the severity of people's reaction to the disruptions in the functioning of the physical world rather than the severity of their pain and suffering. Disasters, which we frequently encounter under different names and meanings in the historical process, have caused important breaking times in the history of societies as well as in the lives of individuals. Due to the change and transformation caused by disasters, the definitions attributed to them are questioned again in human and social memory; they are subject to new forms of perception, interpretation and explanation. The periods when important breaking moments in human history are experienced usually coincide with times of disasters. Although some studies have been conducted on the dimensions of disasters such as emotions, beliefs, behaviors, effects, etc., the reaction and perspective given to disasters are not the same for every society since each disaster opens the door to new experiences for those affected by it. Even differences

can be observed in the reactions given in similar social groups within the same society. In this context, the attitudes and behaviors of religious groups, which constitute a special type of social groups that have emerged in the society, against disasters vary according to the environment, religious perception and approach. The subject of this study is to examine the attitudes and behaviors of Jehovah's Witnesses, a religious movement operating in our country, in the face of disasters. Considering the geographical conditions of our country, only the earthquake and the COVID-19 Corona Virus outbreak were included in the study as disaster types due to the fact that they are felt on a global scale, and other natural and man-made disaster types were not included in the study. Studies on disasters provide important materials for researchers to recognize different ethnicities and belief groups in societies. Because the spirit of solidarity that emerges more prominently in the post-disaster process and the behavioral models inspired by this spirit are accepted as one of the basic concepts widely used in the analysis of social relations and in revealing feelings and thoughts, they are effective in the process of determining the disaster risk management process. The aim of the study is to contribute to disaster risk management studies by determining the attitudes and behaviors of Jehovah's Witnesses in the face of disasters. In the study, it was concluded that Jehovah's Witnesses act in an organized manner in the face of disasters and take quick action to eliminate the victimization caused by disasters. In addition, the movement's compliance with the rules during the Covid-19 pandemic process and its attitudes and behaviors in the face of the earthquake on February 6, which was recently seen in our country and described as the disaster of the century, provided important data at the point of understanding the social relations of this religious group. Based on the findings obtained in the study, it was concluded that Jehovah's Witnesses played an active role in the process of restoring the social unity and solidarity that deteriorated in the post-disaster process.

GİRİŞ

Son yıllarda sosyal bilimler alanında oldukça ilgi gören afet kavramı fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açan insanların rutin yaşamını ve hayatın doğal akışını sekteye uğratan olayları ifade etmek için kullanılmaktadır. ¹ Afet olgusu 20. yüzyıldan itibaren varlığını belirgin bir biçimde hissettiren toplumsal bir gerçekliğe dönüşmüştür. Yaşadığımız çağda afetler sebep olduğu yıkım ve sonuçlar itibariyle sadece meydana geldiği belirli coğrafyayı değil ekonomik, siyasi ve kültürel anlamda tüm dünyayı etkilemektedir. Bu yönüyle afetleri sadece mal ve can kayıplarına sebep olan doğa olayları olarak değil de toplumsal yaşamımızda rutin davranış kalıplarını ve kolektif bilincimizde var olan düşünce biçimlerimizin sınır ve tanımlarını genişleten bir sosyal gerçeklik olarak değerlendirmek gerekmektedir.² Tarih boyunca insanlar afetlere neyin yol açtığı hakkında farklı yorumlarda bulunmuş, afetlere ne

¹ Muhammed Fırat "Doğal ve Toplumsal Bir Afet Olarak Deprem" *Afet Sosyolojisi*, ed. İsmet Can. (Konya: Çizgi Kitapevi, 2020), 168.

² İsmet Can "Afet Sosyolojine Alan Açma Çabası", *Afet Sosyolojisi*, ed. İsmet Can. (Konya: Çizgi Kitapevi, 2020),15.

anlam yüklenmesi hususunda ortaya atılan fikirlerde ise zamanla değişikliğe gidilmiştir. Bu değişikliğin altında yatan en önemli gerekçenin insanların çektiği acı ve ıstırapın şiddetinden ziyade fiziksel alemin işleyişindeki bozulmalara verdikleri tepkinin şiddetiyle alakası olduğu düşünülmektedir.³ Tarihsel süreçte farklı isim ve anlamlandırmalar altında karşımıza sıkça çıkan afetler, bireylerin yaşamında olduğu gibi toplumların tarihinde de önemli kırılma zamanlarına neden olmuştur. Afetlerin yol açtığı değişim ve dönüşüm sebebiyle kendisine atfedilen tanımlamalar insan ve toplum hafızasında tekrardan sorgulanmakta; yeni algılama, anlamlandırma ve açıklama biçimlerine konu olmaktadır. İnsanlık tarihinin önemli kırılma anlarının yaşandığı dönemler genellikle afet zamanlarına denk gelmektedir. Her ne kadar afetlerin dinin duygu, inanç, davranış, etki vb. boyutları hakkında bazı araştırmalar yapılmış olsa da her afet kendisinden etkilenenler açısından yeni deneyimlere kapı araladığı⁴ için afetlere verilen tepki ve bakış açısı her toplum için aynı olmamaktadır. Hatta aynı toplum içindeki benzer sosyal ve dini grupların verdiği tepkilerde bile farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda toplum içinde ortaya çıkmış olan sosyal grupların özel bir türünü oluşturan dini grupların⁵ afetler karşısındaki tutum ve davranışları içinde bulundukları ortama, dini algı ve yaklaşım biçimine göre değişkenlik arz ettiği görülmektedir.

Bu çalışma Hristiyan orjinli bir dini hareket olan ve ülkemizde daha çok misyonerlik faaliyetleriyle ön plana çıkan Yehova Şahitleri'nin afetler karşısındaki tutum ve davranışlarını konu edinmektedir. Çalışmaya ülkemizin coğrafi şartları da göz önünde tutularak afet türü olarak sadece deprem ve küresel boyutta hissedilmesi sebebiyle de COVID-19 Corona Virüs salgını dahil edilmiş, bunun dışında kalan diğer doğal ve insan yapımı afet türleri ise çalışmaya dahil edilmemiştir. Afetlere yönelik yapılan çalışmalar toplumlardaki farklı etnisite ve inanç gruplarını tanıma noktasında araştırmacılara önemli malzemeler sunmaktadır. Çünkü afet sonrası süreçte daha belirgin biçimde ortaya çıkan dayanışma ruhu ve bundan ilham alınarak geliştirilen davranış modelleri toplumsal ilişkilerin analizinde, duygu ve düşüncelerin açığa çıkarılmasında yaygın olarak kullanılan temel kavramlardan biri olarak kabul edildiği için afet risk yönetimi sürecinin belirlenmesi sürecinde etkili olmaktadır.

Çalışmanın amacı Yehova Şahitleri'nin afetler karşısındaki tutum ve davranışlarını belirleyerek afet risk yönetimi çalışmalarına katkı sağlamaktır. Çalışmada Yehova Şahitleri'nin afetler karşısında organize bir şekilde hareket ettiği, afetlerin yol açtığı mağduriyetlerin giderilmesi noktasında hızlı harekete geçtiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca hareketin COVID-19 pandemi sürecinde kurallara riayet

³ Frank, Furedi, "The changing meaning of disaster". *Area*, 39/4 (2007), 483.

⁴ İhsan Çapcıoğlu & Fatma Çapcıoğlu & Rüveyda Çınar "Önsöz" *Psikososyal Boyutlarıyla Afet ve Din*, ed. İhsan Çapcıoğlu & Fatma Çapcıoğlu & Rüveyda Çınar (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2023), vii-viii.

⁵ Niyazi Akyüz, *Dinin Örgütsel İklimi Dini Gruplar* (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2007), 23.

etmesi ve yakın zamanda ülkemizde yaşanan ve yüzyılın felaketi olarak da nitelendirilen 6 Şubat tarihindeki deprem karşısındaki tutum ve davranışları bu dini grubun toplumsal ilişkilerini anlama noktasında önemli veriler sunmuştur. Çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle Yehova Şahitleri'nin dini inançlarının afetleri anlamlandırma ve afet sonrası süreçteki tutum ve davranışlarını belirlemede etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

1. Afetin Tanımı

Arapça kökenli bir kelime olan afet sözlükte “bela, musibet, hastalık, kusur, isabet ettiği şeyi faydasız hale getiren durum” gibi anlamlara gelmektedir.⁶ İngilizcedeki karşılığı olan “disaster” ise “dis” (unfavorable-istenmeyen) ve “astro” (yıldızlar) kelimelerinin birleşmesiyle oluşan Latince kökenli bir kelimedir. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı “afet” kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: “Toplumsal tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylara verilen addır. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.”⁷ Antik çağlardaki hâkim inanışa göre afetler, kötü yıldızların sebep olduğu felaketlerdi.⁸ Michael Kempe Orta Çağ'daki güneş tutulmaları ve kuyruklu yıldızlar o zamanki toplumlarda hâkim olan bakış açısına göre tıpkı depremler ve volkanik patlamalar gibi, insanın işlemiş olduğu günahlarına karşı ilahi öfkenin birer işareti olarak yorumlandığı için birer afet olarak görüldüğünü iddia etmiştir.⁹ Carr ise afetleri ölümler ciddi yaralanma ve maddi kayıplarla ilişkilendirmiş, bunların dışında yaşanan her felaket ve doğa olayının (fırtına, su baskını, deprem vb.) afet olarak tanımlamanın doğru olmadığını belirtmiştir.¹⁰ Modern döneme gelindiğinde ise rasyonel düşünce ve bilimsel devrimin etkisiyle tabiata atfedilen kutsallık, yerini kontrol altına alınabilen ve insanın mutluluğu için el atılması gereken bir alana dönüşmüştür. ¹¹ Yaşanan bu değişim sürecini üç aşamada açıklamak mümkündür: Bunlardan ilki olan geleneksel bakış açısına göre felaketler doğaüstü olaylara atfedilmekteydi. İkincisi Aydınlanma sürecinin getirmiş olduğu zihinsel değişim

⁶ Mustafa Çağrı, “Afet”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, I / 398-399. (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), I/398-399.

⁷ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2014, 23.

⁸ Abdullah Yılmaz, *Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi*, (Ankara: Pegem Yayıncılık, 2003), 1.

⁹ Micheal Kempe, “Noah's Flood: The Genesis story and natural disasters in early modern times”. *Environment and History*, 9/2 (2007) 151-152.

¹⁰ Lowell Juilliard Carr, “Disaster and the sequence-pattern concept of social change”. *American journal of sociology*, 38/2 (1932), 211.

¹¹ Mehmet Birekul “İnsan Doğayla İlişkisi Bir Doğal / Sosyal Afet Olarak Küresel Isınma ve İklim Değişiklikleri”, *Afet Sosyolojisi*, ed. İsmet Can. (Konya: Çizgi Kitapevi, 2020), 154.

sürecidir. Seküler anlayış toplumun felaketleri kavramsallaştırma biçiminde önemli değişikliğe yol açmıştır. Bilimin artık yegâne kaynak olarak kabul edilmesi insanların afet algısında da değişikliğe neden olmuştur. Bu süreçte afetler artık “doğanın işleri” olarak görülmeye başlanmıştır. Üçüncüsü olan modern dönemde ise felaketlerin doğa eylemlerinden kaynaklandığı görüşü, yerini yavaş yavaş insan eliyle kaynaklandığı fikrine bırakmıştır.¹² Bugüne gelindiğinde ise afet kavramını açıklamaya yönelik yapılan tanımlamalarda net bir mutabakata varılmadığı görülmektedir.¹³ Ancak yapılan tanımlamalarda dikkat çeken husus afet tanımının içine afetin sonuçlarının da dahil edilmesidir.

Afeti doğa olaylarından ayıran fark insanı etkilemesidir. Bir doğa olayın afet olarak kabul edilebilmesi için insanın bulunduğu yerleşim bölgesinde gerçekleşmesi gerekmektedir. İnsanın var olmadığı bir yerde meydana gelen sel, deprem gibi doğa olayları afet kapsamında değerlendirilmemektedir. Bir başka deyişle doğa olaylarının afet olarak nitelendirebilmemiz için insanın da içinde bulunduğu yerleşim alanlarını, o bölgenin sosyal yapısını etkilemesi ve bundan kaynaklı birtakım gözle görülür değişikliğin yaşanması gerekmektedir. Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak afet kavramının temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Afetler, doğanın işleyişindeki aksaklıktan ya da insanın kendi eliyle doğada yarattığı tahribattan kaynaklı ortaya çıkmaktadır.

Afetler insanı ve insanın içinde bulunduğu alanları etkilemektedir.

Afetler can ve mal kaybına sebep olmaktadır.

Afetler hem toplum hem de doğada onarılması zor hasarlar bırakmaktadır.

Afetler normal hayatın işleyişini kesintiye uğratan durumlardır.

Afetler başa çıkılması zor durumları ifade etmek için kullanılmaktadır.¹⁴

2. Afet Türleri

Afetler sadece meydana geliş şekli, kaynağı, türü, süresi yönüyle değil doğa ve toplum hayatında yaratmış olduğu etki boyutuyla da değerlendirilen durumlardır. Afetler yaratmış oldukları doğal, ekonomik, sosyal sonuçlar itibariyle fiziksel olduğu kadar toplumsal bir olaydır. Bütün toplumsal gerçekliklerde olduğu gibi afetlerde toplumsal aktörler tarafından yeniden kurgulanır. Ortaya çıkardığı sonuçlardan etkilenen tarafın toplum olması afete yönelik yapılan tanımlamanın, ona yönelik oluşturulan algının ve duyulan kaygının insana bakan yönünü göstermektedir. Afet algısının toplumdan topluma farklılık göstermesi afetlerin kesin tanımını zorlaştıran etkenlerin başında gelmektedir. Bu yönüyle afet ne zaman olacağı kestirilemeyen,

¹² Furedi, “The changing meaning of disaster”, 483.

¹³ Can “Afet Sosyolojine Alan Açma Çabası”, 18.

¹⁴ Ahmet Gökçen. “Afet Kavram ve Başlıca Afet Türleri”. *Afet Sosyolojisi*, ed. İsmet Can .41-57. (Konya: Çizgi Kitapevi, 2020),46.

gündelik hayatı kesintiye uğratan kayıp ve yıkımlara sebep olan belirsizlik dönemi olarak tanımlanmaktadır.¹⁵

Afetler klasik anlamda kaynaklıklarına göre doğal ve insan kaynaklı afet şeklinde ikili bir gruplandırmaya tabi tutulmuştur.¹⁶ Doğal kaynaklı afetler yaşadığımız dünyadaki ekolojik düzende meydana gelen değişiklik neticesinde ortaya çıkan deprem, sel, heyelan, fırtına gibi olması engellenemeyen ve dünya dışında isteğimiz dışında tehlikelerden kaynaklanan doğa olaylarının sonuçlarına verilen genel addır.¹⁷ Doğal afetleri insan kaynaklı afetlerden ayıran en önemli fark isminden de anlaşılacağı üzere doğanın işleyişinden kaynaklanması ve insan müdahalesinin olmamasıdır.¹⁸ Bununla birlikte alınan bazı tedbirler sayesinde doğal afetlerin sebep olduğu can ve mal kaybı azaltılabilir.¹⁹ Doğal afetler şiddetli soğuklar, kuraklık, kıtlık gibi birdenbire ortaya çıkmayan ve yavaş gelişen türlerde olabileceği gibi deprem, sel, heyelan, çığ düşmesi, salgın gibi aniden ortaya çıkan ve hızlıca gelişen türlerden de olabilmektedir.²⁰ İnsan kaynaklı afetler ise insan faktörünün etkili olduğu afetlerdir. Genellikle insanların politik, ekonomik, siyasal sebepler yoluyla yarattığı yıkımlara göndermede bulunur.²¹ İnsan ve politik kaynaklı savaşlar, göçler, kimyasal kazalar gibi olaylar ve bunların yol açtığı sorunlar insan kaynaklı afetler kategorisine girmektedir.²² Ortaya çıkmasında hem insan hem de doğa faktörünün etkili olduğu afetlere ise karma afetler denilmektedir. Bu tür afetlerin sebeplerinin ne olduğu hususunda kesin bir kaniye varılamamaktadır. Salgın hastalıklar bazı bölgelerde yaşanan toprak kaymaları, orman yangınları karma afetler sınıfına dahil edilebilir.²³

2.1. Bir Afet Türü Olarak Depremler

Tektonik kuvvetlerin veya volkanik faaliyetlerin etkisiyle yer kabuğunun kırılmasıyla ortaya çıkan enerjinin sismik dalgalar hâlinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yeryüzünü kuvvetle sarsması olayına deprem adı verilmektedir.²⁴ Öncesi ve sonrasında yaratmış olduğu tahribat sebebiyle depremin de içinde olduğu doğal

-
- ¹⁵ A. Çağlar Akgüngör, "Toplumbilim Perspektifinden Afeti Düşünmek". *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/1 (2010), 4.
- ¹⁶ Gökçen, "Afet Kavram ve Başlıca Afet Türleri", 46.
- ¹⁷ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2014, 64.
- ¹⁸ Ruhi Can Alkın, "Dünyada ve Türkiye'de Afet Sosyolojisi: Afetlerin Sosyolojisindeki Yerine İlişkin Bir Literatür Taraması", *Afet Sosyolojisi* ed. İsmet Can, (Konya: Çizgi Kitapevi, 2020), 63-64.
- ¹⁹ Gökçen, "Afet Kavram ve Başlıca Afet Türleri", 46.
- ²⁰ Ejder Okumuş, "Afetleri Çok Yönlü Okumanın Önemi". *Küresel Farklı Bakışlar – Psikolojik, Sosyolojik, Dini, Kültürel, Tarihi, Hukuki ve Siyasi Analizler-*, ed. Ejder Okumuş, (Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2020), 17-18.
- ²¹ Alkın, "Dünyada ve Türkiye'de Afet Sosyolojisi: Afetlerin Yerine İlişkin Bir Literatür Taraması", 64.
- ²² Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2014, 91.
- ²³ Okumuş, "Afetleri Çok Yönlü Okumanın Önemi", 18.
- ²⁴ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2014, 58.

afetler toplumda bulunan yerleşik düzeni sarstığından sosyolojik olarak bir anlam ifade etmektedir. Afetlerin sebep olduğu yıkımlar neticesinde insanların alışageldikleri düzenli hayatları alt üst olur ve sosyal çözümler başlar. Bu durum toplumun yeniden düzenlenmesi ihtiyacını da beraberinde getirir. Bu yüzden de deprem sonrası yaşanan süreç sosyolojinin ilgi alanına girmektedir.²⁵ Sosyoloji bilimi tarih boyunca toplumsal sorunların çözümüne yönelik temel yaklaşımlar geliştirmiştir. Bu yaklaşımlardan bazıları afetler gibi toplumların kriz dönemlerindeki davranışlarının anlaşılmasına yönelik birtakım fikirler sunmaktadır. Ortaya atılan bu fikirlerden en önemlilerinden birisi Durkheim'ın işlevselci yaklaşımıdır. Durkheim'a göre doğal afetlerden kaynaklı yıkımlar ardında bozulan sosyal ilişkiler, zarar görmüş altyapı, mülk kaybı gibi kaotik yıkımlar bırakır. Bununla birlikte afetlerin sebep olduğu istikrarsızlık ortamı toplumun üyelerini bir araya getirmeye, sorumluluk almaya ve sosyal dayanışmayı kuvvetlendirmeye teşvik etmektedir.²⁶ Afetlerin bir diğer önemli işlevi de ortaya çıktığı toplumlarda birtakım rahatsız edici bilgilerin gün yüzüne çıkmasına öncülük etmesidir. Afetler toplumların iç işleyişi hakkında önemli bilgiler sunar. Birincisi toplumların tehlikelerinin azaltılması konusunda gösterdiği performans afet gibi beklenmeyen durumlarda ortaya çıkar. Bu da bize toplumların afetler karşısında kendi yetebilirliklerini görme fırsatı verir. İkincisi afetler, yolsuzluk ve sonuçlarını da açığa çıkarır. Örneğin bir deprem sırasında kötü inşa edilmiş bir yapının çökmesi gibi durumlar birtakım kusurların ve ihmallerin açığa çıkmasına vesile olmuştur. Üçüncüsü afet sonrası yaşanan süreç sosyalleşme düzeyinin daha yoğun yaşandığı durumlar olduğu için bireylerin tutum ve davranışlarını daha somut bir şekilde gözlemleme imkânı sunar. Dördüncü olarak dünyanın ve kamuoyunun dikkati afet sebebiyle hayati tehlikeleri devam eden ve günlük yaşamları kesintiye uğrayan afetzede kesimin üzerine çevrilmiştir. Sonuç olarak toplumların kültürel özellikleri afet zamanlarında daha net biçimde ortaya çıktığı için süreci dışarıdan gözlemleyenler için toplum hakkında önemli bilgiler sunabilir.²⁷

2.2. Bir Afet türü Olarak COVID-19 Pandemisi

Salgınlar, doğal kaynaklı gibi gözükken ancak doğal olmayan afetlerin başında gelmektedir. Deprem gibi afetlerle kıyas yapıldığında doğal olmayan tarafı savaş gibi afetlerle kıyas yapıldığında ise doğal olan tarafı daha çok ön plana çıkmaktadır.²⁸ Tarih boyunca dünya genelinde birçok toplum çeşitli salgın hastalıklarla mücadele

²⁵ Aytül Kasapoğlu- Mehmet Ecevit, *Deprem'in Sosyolojik Araştırması: Hasarları Azaltma ve Toplumun Depreme Hazırlıklı Kılma*, (Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları, 2001), 9.

²⁶ Laila Kholid Alfirdaus, & Eric Hiarij & Farsijana Adeney-Risakotta, "Theories of social solidarity in the situations of (natural) disasters". *Politika*, (2015), 6/1, 1-2.

²⁷ David, E. Alexander "An Interpretation Of Disaster In Terms Of Changes In Culture, Society And International Relations". *What is Disasters ?*, eds. Ronald W. Perry & E.L. Quarentelli. (Philadelphia : Xlibris Press, 2005),25-26.

²⁸ Reşat Açıkgöz. "Bir Afet Türü Olarak Salgınlar: Veba ve Covid-19 Örnekleri Bağlamında Sosyolojik Bir Çözümleme". *Afet Sosyolojisi* ed. İsmet Can. (Konya: Çizgi Kitapevi, 2020),189.

etmek zorunda kalmıştır.²⁹ Salgınlar sadece duygu dünyamızı değil sosyal ilişkilerimize hareket alanımıza müdahalede bulunarak bizi hazırlıksız yakalar. Ortaçağda, özellikle de Avrupa'da başlayan veba salgınında kıta nüfusunun neredeyse üçte biri hayatını kaybetmiştir.³⁰ Yakın zamanda ise Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan "korona" virüsü salgınının dünyanın diğer bölgelerinde de görülmeye başlanması küresel bir krize dönüşmüş, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından küresel bir pandemi olarak ilan edilmiştir.³¹ Dünya'yı ve ülkemizi derinden etkileyen COVID-19 pandemi süreci sadece ekonomik ve can kayıpları açısından değil, sosyolojik ve psikolojik açıdan da toplum hayatının işleyişini olumsuz yönde etkilemiştir. İnsanların her gün görsel ve yazılı medyada karşılaştıkları virüsün hızlı bir biçimde yayılması, önüne geçilememesi, yakın çevrelerinden insanların ansızın virüs sebebiyle hayatlarını kaybetmesi gibi korku ve kaygı verici birçok haberlerin hızlıca yayılması bireylerin bilinçaltında "ölüm korkusu", "belirsizlik", "gelecek endişesi" ve "güvensizlik" gibi duyguların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Ayrıca virüsün yayılmasının önüne geçilemeyeceği, virüsün bazı uluslararası güçler tarafından piyasaya sürüldüğü ve bu virüsle birlikte insanlığı çok kötü bir geleceğin beklediği gibi popüler ve yarı bilimsel tartışma ve söylentiler insanlardaki korku, belirsizlik, çaresizlik ve yalnızlık duygularını tetiklemiştir.³²

3. Yehova Şahitleri'nin Kısa Tarihçesi

Dünya'nın çeşitli bölgelerinde faaliyet yürüten ve ülkemizin de içinde olduğu 240 ülkede teşkilatı bulunan Yehova Şahitleri 19. yüzyılın ikinci yarısında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmış adventist anlayışa sahip bir dini gruptur. Hristiyanlık ve Yahudilikten alıntı fikirlerin eklektik unsurlarını bünyesinde barındıran bu hareket daha çok misyonerlik faaliyetleriyle ön plana çıkmaktadır. Hareketin kurucusu Charles Taze Russell (1852-1916)'dir. Russell'in Mesih İsa'nın tekrardan gelişi ile ilgili verdiği tarihlerin tutmaması taraftarları arasında hayal kırıklığı yaratmıştır. Russell'in ölümüyle beraber teşkilat içinde liderlik krizi yaşanmıştır. Halefi olan Joseph Rutherford (1869-1942) zamanında hareketin içinde büyük bölünmeler yaşansa da ilerleyen süreçte yapılan önemli değişikliklerle birlikte hareket daha merkeziyetçi bir yapıya kavuşmuştur. Tanrısal bir boyutu olduğuna inanılan teşkilatın yapılanması şahitler'in gözünde Tanrı'nın kesin emirleri olarak algılanmaktadır. Teşkilatta alınan kararlar daha çok meşveretin görüşlerine göre

²⁹ Emine Battal, "Yeni Dinî Hareketlerin Salgın Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri Karşısındaki Tutum ve Davranışları". *Oksident 3* / (Aralık 2021), 163.

³⁰ Açıkgöz, "Bir Afet Türü Olarak Salgınlar: Veba ve Covid-19 Örnekleri Bağlamında Sosyolojik Bir Çözümleme", 197.

³¹ Salih Emre Karayel & Ali Albayrak, "Yeni Dini Hareketlerin Covid-19 Küresel Salgını Karşısında İzlediği Yöntem ve Stratejilerinin Sosyolojik Bir İncelemesi". *Turkish Academic Research Review*, 6/5, (2021), 1486.

³² Adem Eryiğit & Mehmet Ali Başak, "Covid-19 Sürecinde İnanç ve İbadet: Covid-19 Pandemisinin Müslümanların İnanç ve Günlük İslamî Yaşantılarına Etkisi". *The Journal of Social Sciences*, 53 /53(2021), 128-129.

belirlenmektedir. Şahitler, hayatlarını teşkilatın belirlediği kurallar çerçevesinde tanzim ederler. Şahitler, kendilerini Mesih İsa'nın müjdeli haberi ulaştırmakla yükümlü görmektedir. Bu yüzden hem kendileri hem de diğer insanların kurtuluşu için tarla hizmeti olarak da adlandırdıkları tebliğ faaliyeti çalışmalarına büyük önem vermektedirler. Şahitler tarafından tanrısal bir boyutu olduğuna inanılan teşkilatın yapılanmasındaki hiyerarşik düzen dünyanın her tarafında aynıdır. Şahitler, teşkilatın çizmiş olduğu sınırlar ve belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde hayatlarını devam ettirmek zorundadırlar.³³ Misyonerlik faaliyetlerine önem veren Yehova Şahitleri, yayın faaliyetleri ve neşriyatların dağıtımını konusunda gösterdiği hassasiyetle öne çıkan hareketlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Görüşlerini teşkilatın hazırladığı ve farklı dillerde yayınladıkları dergi, kitapçık, broşür gibi basılı eserler vasıtasıyla tüm dünyaya duyurmaya çalışırlar.³⁴ Yapmış oldukları tebliğ çalışmalarını tarla hizmetine benzeten şahitler Tanrı'nın müjdeli haberini diğer insanlara ulaştırabilmek için tüm iletişim kanallarını etkili bir biçimde kullanmaktadır. Teşkilat, üyelerinin tebliğ faaliyetleri noktasında iletişim becerilerinin kaliteli olmasına özen göstermektedirler ve bu konuda tarla hizmetinde görevli üyelerine yönelik vaaz hizmeti ve güzel konuşma dersi vermektedirler. Ayrıca üyeler tebliğ faaliyetleri sırasında bulundukları çevrenin sosyo-kültürel yapısını da dikkate alarak inanç bağlamında karşı tarafla tartışmalı konulara girmekten sakınılmaktadır.³⁵

3.1.Yehova Şahitleri'nin Afetler Karşısındaki Tutumu

Afetlerin sebep olduğu yıkımlar can ve mal kaybının yanında mevcut sosyal düzenin bozulmasına yol açmıştır. Bu yönüyle afetler sadece teknik boyutuyla değil sosyolojik boyutuyla da ele alınması gereken bir konudur. Toplumsal aktörlerden biri olan dini inanç boyutu afetleri yönelik geliştirilen tutum ve davranışları belirleme noktasında önemli işlevleri sahiptir. Bu çalışmanın konusu olan Yehova Şahitlerin de afetler karşısında izlediği yöntem ve stratejileri kendi kutsal kitaplarında yer alan ayetleri referans göstererek oluşturduğu görülmektedir. Teşkilatın resmî web sitesi olan www.jw.org/tr/³⁶ adresinden hareketin afetlerle ilgili bakış açıları, afetlere katılıp katılmadıkları, nasıl organize oldukları hakkında bilgilere ulaşmak mümkündür. Resmi siteden verilen bilgilere göre Yehova Şahitleri kendi taraftarları olsun olmasın afetlerden mağdur olan kesim için her türlü maddi, manevi desteği yapmaya hazır olduğu belirtilmektedirler. Herhangi bir afet durumunda afetten

³³ Hakkı Şah Yasdıman, "Yehova Şahitleri" *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*, Ed. Süleyman Turan - Emine Battal (İstanbul: Okur Akademisi,2020), 606-610.

³⁴ Sema Nur Uzun & Süleyman Turan "Yeni Dini Hareketler ve Misyonerlik". *Yeni Dini Hareketler ve Misyonerlik* ed. Süleyman Turan. (İstanbul: Eğitim Yayınevi, 2020),99.

³⁵ Salih Emre Karayel & Ali Albayrak, "Kaynak Mobilizasyon Kuramı Çerçevesinde Yehova Şahitlerinin Üye Kazanma Yöntemlerinin Tespiti ve Değerlendirilmesi", (Antalya Örneği). *Turkish Academic Research Review*, 6/5. (2021), 1289.

³⁶ Yehova Şahitleri (JW.ORG). "Yehova Şahitleri resmi internet sitesi" (Erişim 18 Mart 2023).

etkilenen bölgede faaliyet gösteren cemaatlerin ihtiyaçları, kendileriyle bağlantısı olan herkesle iletişim kurmaya çalışmaktadır; bu sayede onların durumları hakkında bilgi sahibi olup neye ihtiyaçları olduğunu belirleyebilmektedirler. Sonra ihtiyaçlar araştırmalarının sonuçlarını ve yapılan yardımları bir rapor haline getirerek Yehova'nın Şahitlerinin yerel bürosuna takdim etmektedirler. Şayet bölgedeki cemaatlerin tahmin edilenden fazla yardıma ihtiyacı varsa Yehova'nın Şahitlerinin Yönetim Kurulu devreye girerek gereken ihtiyaçları tedarik etmek için düzenlemeler yapar. Yehova Şahitleri bu konuda Kutsal Kitap'ta yer alan 1. Korintoslular 16: 1-4³⁷ ayetlerine atıfta bulunduğu görülmektedir. Buna göre I. Yüzyıldaki Mesih İsa'nın takipçileri de benzer şekilde hareket etmiş, yaşanan bir kıtlık boyunca birbirleriyle ilgilenmişlerdi. Yerel Büro, yardım çalışmalarını organize bir şekilde yürütmek için afet yardım heyetleri tayin etmektedir. Başka bölgelerde bulunan şahitler, vakitlerinden feragat ederek ve maddi imkanları elverdiği şekilde yardım etme konusunda gönüllü olduklarını belirtmişlerdir. Yehova Şahitleri'nin Bürolarına gönderilen bağışlar, yeri geldiğinde afetzedelere yardım etmek amacıyla da kullanılmaktadır. Bu iş herhangi bir ücret talep etmeyen gönüllüler tarafından yapılmaktadır. Yardım için ayrılan para idari masraflar için değil, doğrudan yardım çalışmalarında kullanılmaktadır.³⁸

Yehova Şahitleri'nin resmi internet sitesinde yer alan "Kutsal Kitap Doğal Afetler Hakkında Ne Der" adlı makalesinde günümüzde yaşanan doğal afetlerin Tanrı'nın gazabı olmadığı, tersine Tanrı'nın bu afetlerden dolayı mağdur olan insanların yanında olduğu ve onlar için üzüldüğü belirtilmektedir. Gökte hüküm süren Tanrı'nın krallığının dünyayı yönetmeye başladığı andan itibaren doğal afetlerin de içinde olduğu acılara sebep olan tüm etkenlerin ortadan kalkacağı belirtilmektedir.³⁹ Yehova Şahitlerine göre Kutsal Kitap'ta yer alan pasajlarda Tanrı'nın geçmişte kötülerini ortadan kaldırmak için doğa olaylarını kullandığı belirtilmektedir. Fakat bu durum ile yaşanan doğal afetlerin aynı olmadığını aralarında birtakım farklılıklar olduğunu iddia etmişlerdir. Bu farklılıklar şu şekilde sıralanmıştır:

Bir doğal afette hem iyiler hem de kötüler olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenebilir. Oysa Tanrı, hükmünü verdiğinde sadece kötüler yok olmuştur. Örneğin Tanrı geçmişte Sodom ve Gomorra şehirlerini yok ederken, iyilerden olan Lût'u ve iki kızını muhafaza etmiştir (Başlangıç 19:29, 30). Tanrı o dönemde yaşayan insanların kalplerinden geçenleri biliyordu ve sadece kötü olduğuna karar kıldığı insanları helak etti (Başlangıç 18:23-32; 1. Samuel 16:7).

Doğal afetlerin ne zaman olacağını kesin olarak bilmek genelde mümkün değildir. Öte yandan Tanrı, doğa olayları aracılığıyla kötülerini cezalandırmadan önce onlara uyarıda bulunur. Uyarıları dikkate alanlar için kurtuluş fırsatı vardır

³⁷ Yehova Şahitleri (JW.ORG.), "Korintoslar" (Erişim 18 Mart 2023).

³⁸ Yehova Şahitleri (JW.ORG.), "Yehova Şahitleri ve Afet". (Erişim 16 Mart 2023).

³⁹ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) "Kutsal Kitap ve Afet". (Erişim 17 Mart 2023).

(Başlangıç 7:1-5; Matta 24:38-39). Doğal afetlerin meydana gelmesinde ya da yıkıcı etkilerinde insanların da parmağı vardır. İnsanlar doğanın düzenini bozarak ve deprem bölgelerine, sel yataklarına ya da aşırı iklim olaylarının yoğun hissedildiği alanlara evler yaparak doğal afetlerin yıkıcı boyutlara ulaşmasında etkili olmuşlardır (Vahiy 11:18). İnsanların kendi elleriyle işledikleri suçlar ve aldıkları bu yanlış kararlar sebebiyle Tanrı'yı suçlama hakları yoktur (Özdeyişler 19:3).⁴⁰

Yehova Şahitleri'nin inancına göre Mesih İsa kendisini insanlığın kurtulması adına feda edip ruhunun Yehova'nın sağ tarafında beklediği günden bu yana Tanrı'nın kendisine krallık yetkisini vermesini beklemektedir.⁴¹ Tanrı Yehova yeryüzünde olduğu gibi gökyüzünde de bir krallık kuracaktır. Bu krallığın başına geçecek en uygun kişi de Mesih İsa'dır. Tanrı, 1914 yılında İsa'ya gökyüzündeki krallığını ilan etmesi için yetki verdiğinde İsa ve onun 144.000 kişiden oluşan seçkin takipçileri gökyüzünü o tarihten itibaren Tanrı Yehova adına idare etmişlerdir. Gökyüzünün İsa ve onun takipçilerinin himayesine girmesiyle şeytan ve cin taifesi oradan yeryüzüne sürgün edilmiş, buna hiddetlenen şeytan da daha da azgınlaşarak yeryüzünde bozgunculuğa neden olmuştur.⁴² İnsanoğlu, şeytanın yeryüzündeki hükümdarlığının sona ermesini beklemektedir.⁴³ Tanrı'nın krallığıyla Dünyadaki beşerî sistemler arasında Armagedon savaşı yaşanacaktır. Mesih İsa şeytan ile savaşıacak ve şeytanı yenilgiye uğratarak 1000 yıl sürecek olan barış dönemini başlatacaktır. Bu dönem "Hüküm günü" olarak adlandırılmaktadır.⁴⁴ Yehova Şahitleri yaşanan afetleri dünyanın sonunun yaklaşmakta olduğunun alameti olarak görmektedir. Bu alametler arasında insan eliyle kaynaklanan afetler (büyük savaşlar, çevrenin tahribatı vb.) olduğu gibi doğal afetler de (kıtlık, deprem, salgın hastalıklar) bulunmaktadır.⁴⁵

3.1.2.Yehova Şahitleri'nin Depremler Karşısındaki Tutumu

Yehova Şahitleri kendi resmi internet sitesinde yayınladığı haberde 6 Şubat 2023 günü ülkemizde meydana gelen ve 11 ilde hissedilen depremde Adana'da yaşlı bir hemşirenin, Adıyaman'da bir tane birader, eşi ve iki tane de küçük çocuk olmak üzere toplam dört kişinin vefat ettiğini, üyelere ait evlerin bazılarında ve ibadet salonlarında maddi hasar meydana geldiğini bildirmiştir. Depremin ardından mağdur olan üyelere yönelik rehabilite hizmet faaliyetlerini başlattıklarını, bu çerçevede iki tane yardım afet heyetinin oluşturulduğunu ifade etmişlerdir.⁴⁶ Yaşanan depremin

⁴⁰ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) "Yehova Şahitleri ve Afetler", (Erişim18.03.2023).

⁴¹ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) "Yehova Şahitleri ve Afetler", (Erişim18.03.2023).

⁴² Good News From God, 2012: 14-15.

⁴³ J. Gordon Melton, *Encyclopedic Handbook of Cults in America*. (New York and London: Garland Publishing Inc. 1986), 84.

⁴⁴ Sarkis Paşaoğlu, *Tarih ve Öğretileriyle Yehova Şahitleri* (İstanbul: GDK yayınları, 2016), 363; What Does the Bible Really Teach ?, 2016: 213.

⁴⁵ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) "Yehova Şahitleri Dünya'nın Sonu". (Erişim17 Mart 2023).

⁴⁶ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) "Yehova Şahitleri Türkiye'de deprem". (Erişim17 Mart 2023).

ardından harekete geçen iki Afet Yardım Heyeti arama kurtarma çalışmalarına destek vermiştir. Mağdur olan üyelerine manevi ve duygusal destek sağlayabilmek amacıyla harekete geçen yerel büro temsilcileri, hava muhalefeti ve zorlu seyahat koşullarına rağmen depremin ardından ilk 24 saat içinde bölgeye ulaşmayı başaramışlardır.⁴⁷

3.1.3.Yehova Şahitleri'nin COVID-19 Salgını Karşısındaki Tutumları

Yehova Şahitleri günümüzde yaşanan salgın hastalıkları Tanrı'nın bir cezası olarak görmemektedir. Bununla birlikte Kutsal Kitap'ta geçmişte Tanrı'nın insanları zaman zaman salgın hastalıklarla cezalandırdığı birkaç durumdan söz edilmiştir. Örnek olarak da cüzzam hastalığı verilmiştir. Ancak bu salgın hastalıktan (cüzzam) masumların etkilenmediği, Tanrı'ya açıkça isyan edenlerin cezalandırıldığı anlatılmaktadır. Yehova Şahitleri, Tanrı'nın insanları yakın zamanda ortaya çıkan salgın hastalıklarla cezalandırdığı fikrine karşı çıkmışlardır. Onlara göre Tanrı'nın kötü insanları cezalandırmak için belirlediği vakit henüz gelmemiştir. Sadece geçmişte değil günümüzde de Tanrı'ya iman eden iyi insanlardan bazılarının da hastalıklara maruz kalabileceğini; ancak bunu Tanrı'nın onlardan memnun olmadığını bir alameti olarak görmenin yanlış olacağını belirtmişlerdir. Tanrı'ya itaat eden kişilerin hastalıklara yakalanmasının sebebini ise “beklenmedik durumlarda beklenmedik olaylarla karşılaşmalarına” başka bir deyişle kadere bağlamaktadırlar.⁴⁸ Hristiyan teolojisinde mahşerin dört atlısı kıyametin yaklaşmakta olduğunun habercisi olarak kabul edilmektedir. Her bir atlı farklı bir felaketin habercisi olarak kabul edilmektedir. Bu dört atlıdan biri olan solgun at, salgınlar ve neden olduğu kitlesel ölümleri temsil etmektedir.⁴⁹ Yehova Şahitleri'nin yayın organlarından birisi olan Gözcü Kulesi'nin (Watch Tower) 2017 yılında yayınlanan dergisinde mahşerin dört atlısıyla ilgili bir makale kaleme alınmıştır. Makalede beyaz atın üstündeki binicinin vahiy kitabında “Tanrı'nın sözü” olarak adlandırılan ve Tanrı adına savaşma yetkisine sahip olan Mesih İsa olduğu anlaşılmaktadır. İkinci (kırmızı) atlının savaşı, üçüncü (siyah) atlının ise kıtlığı temsil ettiğini açıklanmaktadır. Sonuncu olan (soluk) at, başta veba olmak üzere son yüzyıl içerisinde kitlesel ölümlere sebep olan salgınlardır. Mesih İsa yakın zamanda başlayacak olan Armagedon savaşıyla beraber şeytan ve onun destekçilerinin gücünü ortadan kaldıracaktır. Mesih İsa, diğer üç atlının koşusunu sona erdirmekle kalmayacak vermiş oldukları zararları da telafi edecektir. Bunu da yeryüzüne bolluk ve bereket getirerek ve barışı yeniden tesis ederek yapacaktır.⁵⁰ Yehova Şahitleri COVID-19

⁴⁷ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) “Yehova Şahitleri ve deprem”. (Erişim 17 Mart 2023).

⁴⁸ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) “Yehova Şahitleri Salgın”. (Erişim 17 Mart 2023).

⁴⁹ Yüksel Göğebakan, “Dörtlü Atlı Grup Olarak “Quadrige” ile “Mahşerin Dört Atlısı”nın İlişkilendirilmesi ve Sanatsal Yansımaları”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7 /1 (2017), 120-121.

⁵⁰ Yehova Şahitleri (JW.ORG.) “Yehova Şahitleri Mahşerin Dört Atlısı”. (Erişim 18 Mart 2023).

salgınını Armagedon savaşının yaklaşmakta olduğunun habercisi olarak görmektedir. Armagedon savaşı dünyanın son günlerinde yaşanması beklenen Mesih ile şeytan arasında yaşanacak olan bu manevi mücadeleyi temsil etmektedir. Bu savaşta hakikatin temsilcileri yani Yehova Şahitleri zarar görmeyecektir. Savaşın sonunda COVID-19 kurbanlarının da içinde olduğu hastalık ve sakatlıklardan dolayı sıkıntı yaşayan herkes eski sağlığına kavuşacak, salgın veya başka bir nedenden dolayı ölenler de dirilecektir. Savaşın sona ermesi Mesih İsa'nın bin yıl sürecek olan yönetiminin başlangıcı, şahitler için ise sonsuz cennetin müjdecisi olarak görülmektedir.⁵¹ Yehova Şahitleri'nin ayrıca COVID-19 pandemi sürecinin başından itibaren yerel halk sağlığı uzmanlarının tavsiyelerine uydukları bu çerçevede belirlenen hijyen ve sosyal mesafe kurallarına dikkat ettikleri görülmektedir. Aşı konusunun ise bireysel bir tercih olduğu bu konuda hareket mensuplarına herhangi bir baskının yapılmadığı ifade edilmiştir. Teşkilat ayrıca pandemi sürecinde yaşanan fiziksel kısıtlamaların sosyal ilişkilere zarar vermemesi konusunda üyelerini uyarmış, yüz yüze olmasa da uzaktan telefon, internet, sosyal medya aracılığıyla birbirleriyle ilişkilerini sürdürmeleri konusunda tavsiyede bulunmuştur. Yehova Şahitleri Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkelerdeki faaliyetlerini ilan edilen yasaklar ve yapılan düzenlemeler çerçevesinde askıya aldığını, bazı bürolarını geçici olarak kapattığını, çevre ibadetlerinin iptal edildiğini açıklamıştır.⁵²

SONUÇ

Sosyal grupların özel bir türünü oluşturan dini grupların toplumun geri kalanı ile olan ilişkilerinin tahlilinde önemli kavramlardan birisi olarak kabul edilen sosyal dayanışma ruhunun afetler gibi beklenmeyen olaylar karşısında devreye girerek afet sonrası oluşan yıkımların inşasında ve toplumsal bütünleşmede etkin rol oynadığı bilinmektedir. Bu noktada dini grupların afetlerin neden ve sonuçları hakkındaki geliştirdikleri dini söylemler, bu dayanışma ruhuna hayat veren düşünce ve davranış kalıplarını şekillenmesinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda doğaya atfedilen anlam ve algılama biçiminin doğal ve insan kaynaklı afetlere karşı hazırlanma aynı şekilde afetlerin neticelerini yorumlama pratiklerini etkilemesi kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın konusu olan Yehova Şahitleri, afetlerin tek sorumlusu olarak Tanrı'yı görmemektedir. Yehova Şahitleri'ne göre doğal afetler kötülerin yanında iyilere de isabet etmiştir; ancak iyiler bu afetlerden korunmuş, kötüler ise cezalandırılmıştır. Bununla birlikte Tanrı'ya iman eden iyi kimselerin afetler sebebiyle başlarına bir şey gelmesini Tanrı'nın bir cezası olarak değil de kader planının bir paçası olarak görmektedirler. Şahitlere göre Tanrı, doğa olaylarını kötülerini cezalandırmak için kullanmıştır; ancak deprem gibi doğal afetlerin sebep olduğu yıkımlarda ise insanın da payının olduğuna inanmaktadırlar. Şahitler, inançları gereği

⁵¹ Battal, "Yeni Dini Hareketlerin Salgın Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri Karşısındaki Tutum ve Davranışları", 168.

⁵² Karayel- Albayrak. "Yeni Dini Hareketlerin Covid-19 Küresel Salgını Karşısında İzlediği Yöntem Ve Stratejilerinin Sosyolojik Bir İncelemesi", 1492-1493.

afetleri dünyanın sonunun yaklaşmakta olduğunu birer alameti olarak görmektedir. Tanrı'nın gökte hüküm süren krallığın dünyayı yönetmeye başlamasıyla birlikte afetlerin yol açtığı tüm olumsuzlukların ortadan kalkacağına ve O'nun uyarıları dinleyenlerin kurtuluşa ulaşacağına inanmaktadırlar. Yehova Şahitleri'nin afetlerin yol açtığı zararlar karşısındaki tutum ve davranışlarına bakıldığında ise birlik ve beraberlik içinde hareket ettiği görülmektedir. Özellikle ülkemizde 6 Şubat 2023 yılında yaşanan ve tarihe yüzyılın felaketi olarak geçen Kahramanmaraş merkezli depremlerin yol açtığı mağduriyetlerin giderilmesi noktasında teşkilatın organize bir şekilde hareket ettiği, afetlerin yol açtığı yaraları sarma noktasında hızlı davrandıkları görülmektedir. COVID-19 küresel salgın sürecinde ise insan ve toplum sağlığını göz önünde bulundurarak alınan tedbir kurallarına uydukları görülmektedir. Teşkilatın üyelerinden sosyal izolasyon sırasında birbirleriyle olan bağlarını tamamen kesmemelerini istenmiş, uzaktan da olsa bir şekilde birbirleriyle iletişimlerini sürdürmeleri yönünde telkinde bulunduğu görülmektedir. Elde edilen tespitlerden hareketle Yehova Şahitleri'nin dini inançlarının afetleri algılama, anlamlandırma yönünde güçlü bir işleve sahip olduğu, afet sonrası süreçte de dayanışma ruhunun ortaya çıkmasında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Akyüz, Niyazi. *Dinin Örgütsel İklimi Dini Gruplar*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2007.

Açıkgöz, Reşat "Bir Afet Türü Olarak Salgınlar: Veba ve Covid-19 Örnekleri Bağlamında Sosyolojik Bir Çözümleme". *Afet Sosyolojisi* ed. İsmet Can. 189-216. Konya: Çizgi Kitapevi, 2020.

AFAD, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimler Sözlüğü*. Ankara: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı, 2014.

Akgüngör, A. Çağlar. "Toplumbilim Perspektifinden Afeti Düşünmek". *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/1 (2010) , 3-22.

Alexander, David, E. "An Interpretation Of Disaster In Terms Of Changes In Culture, Society And International Relations". *What is Disasters ?*, eds. Ronald W. Perry & E.L. Quarentelli. 24-38. Philadelphia : Xlibris Press, 2005.

Alfirdaus, Laila Kholid & Hiariej, Eric & Adeney-Risakotta, Farsijana. "Theories of social solidarity in the situations of (natural) disasters". *Politika*, (2015), 6/1, 1-26.

Alkın, Ruhi Can "Dünyada ve Türkiye’de Afet Sosyolojisi: Afetlerin Sosyolojisindeki Yerine İlişkin Bir Literatür Taraması". *Afet Sosyolojisi* ed. İsmet Can. 63-91. Konya: Çizgi Kitapevi, 2020.

Battal, Emine. "Yeni Dinî Hareketlerin Salgın Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri Karşısındaki Tutum ve Davranışları". *Oksident 3 / 2* (Aralık 2021), 157-179 . <https://doi.org/10.51490/oksident.1016622>

Birekul, M. "İnsan Doğa İlişkisi Bir Doğal/Sosyal Afet Olarak Küresel Isınma ve İklim Değişiklikleri", *Afet Sosyolojisi*, ed. İsmet Can . 153-167. Konya: Çizgi Kitapevi, 2020.

Can, İsmet "Afet Sosyolojine Alan Açma Çabası", *Afet Sosyolojisi*, ed. İsmet Can .15-40. Konya: Çizgi Kitapevi, 2020.

Carr, Lowell Juilliard. "Disaster and the sequence-pattern concept of social change". *American journal of sociology*, 38/2 (1932), 207-218.

Çağrı, Mustafa. "Afet". *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1/398-399. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 1998.

Çapcıoğlu, İ. & Çapcıoğlu, F. & Çınar R. "Önsöz" *Psikososyal Boyutlarıyla Afet ve Din*, ed. İhsan Çapcıoğlu & Fatma Çapcıoğlu & Rüveyda Çınar. vii-viii. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2023

Eryiğit, Adem, & Başak, Mehmet Ali. "Covid-19 Sürecinde İnanç ve İbadet: Covid-19 Pandemisinin Müslümanların İnanç ve Günlük İslamî Yaşantılarına Etkisi". *The Journal of Social Sciences*, 53 /53(2021), 126-153. DOI : 10.29228/SOBIDER.52039

Fırat, Muhammed "Doğal ve Toplumsal Bir Afet Olarak Deprem" *Afet Sosyolojisi* ed. İsmet Can. 168-189. Konya: Çizgi Kitapevi, 2020.

Furedi, Frank. "The changing meaning of disaster". *Area*, 39/4 (2007), 482-489.

Gerçeği Bilelim-Yehova Şahitlerine Nasıl Cevap Vermeliyiz? Türkiye Ermeni Patrikhanesi Özel Heyet. İstanbul: Oya Matbaası, 1971.

Good News From God!. Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc., Wallkill, New York, U.S.A: Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2012.

Göğebakan, Yüksel. "Dörtlü Atlı Grup Olarak "Quadrige" ile "Mahşerin Dört Atlısı"nın İlişkilendirilmesi ve Sanatsal Yansımaları". *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7 /1 (2017). 104-126. DOI: 10.20488/sanattasarim.562960

Gökçen, Ahmet. "Afet Kavram ve Başlıca Afet Türleri". *Afet Sosyolojisi*, ed. İsmet Can .41-57. Konya: Çizgi Kitapevi, 2020

Karayel, Salih Emre & Albayrak, Ali. "Yeni Dini Hareketlerin Covid-19 Küresel Salgını Karşısında İzlediği Yöntem Ve Stratejilerinin Sosyolojik Bir İncelemesi". *Turkish Academic Research Review*, 6/5. (2021). 1483-1502. DOI: 10.30622/tarr.1023914

Karayel, Salih Emre, & Albayrak, Ali. (2021). Kaynak Mobilizasyon Kuramı Çerçevesinde Yehova Şahitlerinin Üye Kazanma Yöntemlerinin Tespiti ve Değerlendirilmesi (Antalya Örneği). *Turkish Academic Research Review*, 6(5), 1272-1292. <https://doi.org/10.30622/tarr.1022514>

Kasapoğlu, Aytül- Ecevit, Mehmet. *Depremin Sosyolojik Araştırması: Hasarları Azaltma ve Toplumu Depreme Hazırlıklı Kılma*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları, 2001

Kempe, Micheal. "Noah's Flood: The Genesis story and natural disasters in early modern times". *Environment and History*, 9/2 (2007) 151-171.

Melton, J. Gordon. *Encyclopedic Handbook of Cults in America*. New York and London: Garland Publishing Inc. 1986.

Okumuş, Ejder. "Afetleri Çok Yönlü Okumanın Önemi". *Küresel Salgınlara Farklı Bakışlar- Psikolojik, Sosyolojik, Dini, Kültürel, Tarihi, Hukuki ve Siyasi Analizler-*, ed. Ejder Okumuş.13-51. Ankara: Eski Yeni Yayınları. 2020.

Paşaoğlu, Sarkis. *Tarih ve Öğretileriyle Yehova Şahitleri*, İstanbul: GDK yayınları, 2016.

Uzun, Sema Nur&Turan, Süleyman "Yeni Dini Hareketler ve Misyonerlik" . *Yeni Dini Hareketler ve Misyonerlik*, ed. Süleyman Turan.71-109.İstanbul: Eğitim Yayınevi,2020.

Varol, Nehir & Gültekin, Timur (2016). AFET ANTROPOLOJİSİ. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15/59 (2016).1431-1436. DOI: 10.17755/esosder.263244.

Yasdıman, Hakkı Şah. "Yehova Şahitleri". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. S. Turan & E. Battal. 606-610. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.

Yehova Şahitleri. "Yehova Şahitleri ve Afet". Erişim 16 Mart 2023. (<https://www.jw.org/tr/yehovanin-sahitleri/sss/afet-yardim-calismalarina-katilmak/>)

Yehova Şahitleri. "Yehova Şahitleri Dünya'nın Sonu". Erişim 17 Mart 2023. <https://www.jw.org/tr/kutsal-kitabin-ogrettikleri/sorular/son-gunler-onceden-bildirilen-sozler/>

Yehova Şahitleri. "Kutsal Kitap ve Afet". Erişim 17 Mart 2023 <https://www.jw.org/tr/kutsal-kitabin-ogrettikleri/sorular/dogal-afet-kutsal-kitap/>

Yehova Şahitleri. “Yehova Şahitleri Türkiye’de deprem”. Erişim 17 Mart 2023
<https://www.jw.org/tr/haberler/bolgelere-gore/turkiye/SON-DURUM-T%C3%BCrkiyeyi-Vuran-Y%C4%B1k%C4%B1c%C4%B1-Depremden-On-Binlerce-Ki%C5%9Fi-Etkilendi/>

Yehova Şahitleri. “Yehova Şahitleri ve deprem”. Erişim 17 Mart 2023
<https://www.jw.org/tr/kutuphane/makale-dizileri/ek-konular/depremler-Kutsal-Kitap-Turkiye-Suriye/>

Yehova Şahitleri. “Yehova Şahitleri Salgın”. Erişim 17 Mart 2023
<https://www.jw.org/tr/kutsal-kitabin-ogrettikleri/sorular/kutsal-kitap-salginlar-hakkinda-ne-der/>

Yehova Şahitleri. “Yehova Şahitleri Mahşerin Dört Atlısı”. Erişim 18 Mart 2023
<https://www.jw.org/tr/kutuphane/dergiler/gozcu-kulesi-no3-2017-mayis/dort-atli-kim/>

Yehova Şahitleri. “Yehova Şahitleri ve Afetler”. Erişim 18 Mart 2023
<https://www.jw.org/tr/kutsal-kitabin-ogrettikleri/sorular/dogal-afet-kutsal-kitap/>

Yehova Şahitleri. “Korintoslar” Erişim 18 Mart 2023
<https://www.jw.org/tr/kutuphane/kutsal-kitap/bi12/kitaplar/1-korintoslular/16/>

Yehova Şahitleri. “Yehova Şahitleri resmi internet sitesi” Erişim 18 Mart 2023
<https://www.jw.org/tr/>

Yılmaz, Abdullah. *Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2003.

What Does the Bible Really Teach? Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc., Wallkill, New York, U.S.A: Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2016.